

6 AUSTRÁLIE

Austrálie je nejmenší z pěti trvale obývaných kontinentů. Rozprostírá se na 7,7 milionech km², což představuje pouhou šestinu velikosti Asie. Samotná Čína předčí Austrálii svou velikostí. Na tomto nejmenším kontinentu žije 21 milionů obyvatel a hustota zalidnění je pouhých 2,75 obyvatel na km². To může být do budoucna problém, protože sousední Indonésie má 231 milionů obyvatel a hustotu 120 obyvatel/km². Austrálie proto je a bude vystavena narůstajícímu tlaku ilegálních migrantů.

Austrálie dnes patří mezi nejrozvinutější země světa (byť velké suché oblasti vnitrozemí mají dodnes charakter divočiny). Její výchozí podmínky však nebyly vůbec jednoduché. Po ojedinělých návštěvách rybářů a obchodníků v 17. století bylo východní pobřeží Austrálie v 18. století osídleno trestanci z Velké Británie. Tento kontinent dlouho trpěl tzv. „tyranií vzdálenosti“. Přístup byl možný jen po moři a cesta z Asie či Evropy trvala týdny nebo i měsíce. Dnes, v době hromadné letecké dopravy, už tato překážka rozvoje zmizela.

V Austrálii dodnes žije necelých 400 000 domorodých obyvatel, tzv. aboridžinci (aboriginals). Ti obývají kontinent více než 40 000 let a přišli (resp. připluli) z jihovýchodní Asie. Dodnes však zůstává záhadou, jak a proč tehdy lidé bez mapy a kompasu překonali několikasetkilometrovou vzdálenost do neznáma.

Aboridžinci tvrdě doplatili na střet s evropskou civilizací, se kterým se dodnes nevyrovnali. Naprostá většina z nich už nekočuje divočinou, ale živoří ve městech, muži jsou často závislí na alkoholu.

Bílí kolonisté většinou domorodce nepovažovali za plnohodnotné lidi. Proto v první polovině 20. století úřady odebíraly některým rodinám děti a dávaly je na výchovu do církevních internátních škol. Rodiče se pak se svými dětmi ve většině případů už nikdy neviděli, nebo docházelo k setkání po letech, nebo i po desítkách let. V roce 2002 byl na toto téma natočen dojemný film „Rabbit-Proof Fence“, kdy tři malá děvčata utečou z internátní školy a putují zpět do svého domova k rodičům stovky kilometrů divočinou, podél plotu postaveného proti šíření nekontrolovatelně se rozmnožujících králíků.

Austrálie je nesmírně zajímavá z přírodního hlediska (např. Velký bariérový útes u východního pobřeží), ale také poučná z hlediska fungování ekosystémů. V důsledku izolovanosti kontinentu se zde vyvinuli jen savci, kteří kladou vejce, tzv. vačnatci. Když pak osadníci začali přivážet z Evropy a odjinud cizorodé druhy zvířat, ta zde neměla přirozené nepřátele (nefungovala negativní zpětná vazba kořist – predátor). Proto se zvířata rychle rozmnožovala, ať už šlo o kozy, ovce, koně, velbloudy, ale především o výše zmíněné králíky, které se podařilo zlikvidovat až úmyslně do Austrálie zavlečeným virovým onemocněním – mixomatózou. Tento příběh připomíná sci-fi H. G. Wellse „Válka světů“. S agresivními návštěvníky z vesmíru se nedá bojovat vojenskými zbraněmi, jsou silnější. Zničí je až neviditelný nepřítel – bakterie a nemoc, vůči které vetřelci nemají imunitu.

V budoucnu bude zajímavé sledovat, zda-li a jak se charakter společnosti bude vyvíjet. Zda-li se díky přistěhovalcům z Asie tato „západní civilizace“ postupně promění v jinou, a pokud ano, tak v jakou.

6.1 Australské společenství

Australské společenství je stát do kterého patří kontinent Austrálie, ostrov Tasmánie a řada menších ostrovů v Tichém, Indickém a Jižním oceánu. Většinu kontinentu tvoří pouště a suché oblasti, s výjimkou východního pobřeží. Místní půda není příliš úrodná a ekosystémy jsou křehké a zranitelné.

Hlavním městem je Sydney se 4,5 miliony obyvatel. Jedná se vlastně o místo první britské kolonie v Austrálii, která byla založena v lednu 1788. Symbolem města je Dům opery (Opera House) podle návrhu dánského architekta Jorna Utzona. Jeho projekt byl vybrán z 233 došlých návrhů. Vyhlášení soutěže proběhlo v roce 1957, stavba byla dokončena až v roce 1973. Rozpočet se vyšplhal z původních 7 milionů australských dolarů na 102 milionů. Utzon nakonec v roce 1966 od projektu ustoupil po neustálých sporech s vládou Nového Jižního Walesu. Následně stavbu dokončovali australští architekti.

Železnici by v Austrálii cestovali snad jen nadšenci. Spojení je pomalé, drahé a do mnoha míst se vlakem vůbec nedostanete.

Většina dopravy se proto odehrává na silnici, jedná se o přepravu osob, ale i zboží. Běžně jsou proto k vidění tyto autovlaky – silný tahač za sebou má ne jeden, ale několik přívěsů. Takový rozjetý kolos brzdí třeba kilometr. Může zastavit i rychle, ale pak si zničí pneumatiky. Proto můžeme podél cest vidět tolik zabitých klokanů, případně dalších zvířat. Pokud se na cestě objeví něco živého a není to člověk, řidič nezabrdí.

Během léta teploty běžně dosahují 40 stupňů Celsia ve stínu, naopak v zimních měsících v noci teploty znatelně klesají. Je to dáno pouštním podnebím – malá oblačnost a téměř žádná vegetace podporují výkyvy teploty během dne a noci. Lidé se proto naučili žít pod zemí. V několika metrech pod povrchem si vyhloubili obydlí, kde se teplota pohybuje celoročně kolem 20–22 stupňů Celsia. Bez topení v zimě a bez klimatizace v létě. Jedinou nevýhodou je nedostatek světla, celoročně se musí v místnostech svítit. Na obrázku vidíme kostel vytesaný do stěny. Díky tomu je uvnitř příjemná teplota.

850 kilometrů na sever od Adelaide leží Coober Pedy, „hlavní město opálů“. Těží se od roku 1916 až dodneška. Některé větší společnosti používají mechanizaci, jiní kopou ručně. Každoročně několik šťastlivců na nález většího drahokamu zbohatne a to udržuje opálovou horečku při životě. Každý si může pronajmout za poplatek kus půdy, kde zkouší své štěstí. Půda je zde proto děravá jako řešeto, mohli bychom tu napočítat více než 250 000 děr v zemi.

V poušti se občas objeví podivín, který utekl před civilizací a žije sám. Nakonec i proroci v minulosti často odcházeli do pouště, aby se povznesli k vyšším, než jen pozemským věcem. Jméno muže obývajícího tento dům jsem již zapomněl, prý se nicméně dostal až do hollywoodského filmu, když se zde natáčel sci-fi film o životě po rozpadu civilizace „Šílený Max“ (Mad Max) s Melem Gibsonem v hlavní roli.

V geografickém centru Austrálie leží druhé největší město Severního teritoria (Northern Territory), Alice Springs (27 tisíc obyvatel). Od pradávná toto místo obývali původní obyvatelé – aboridžinci. Počátky evropského osídlení se datují k roku 1872, kdy zde byla zřízena telegrafní stanice. Telegraf vedl z Adelaide napříč kontinentem do Darwinu na severu a dále do Velké Británie. Alice Springs je doslova ztraceno v pustině („in the middle of nowhere“). Nejbližší město na jih (Adelaide) i na sever (Darwin) jsou obě vzdálena 1500 km.

Relativně nedaleko Alice Springs směrem na jihozápad (pouhých 335 km) se nachází známý symbol Austrálie a pro domorodce posvátné místo, Ayers Rock. Dnes se spíše prosazuje domorodý název Uluru. Tento pískovcový monolit ční 348 metrů nad úrovní okolního terénu.

Na délku skála měří 3,6 kilometrů, a pokud ji chcete obejít, urazíte více než 10 km. Po cestě narazíte na několik míst, která mají pro domorodce posvátný význam. Jsou oplocena a turistům tam není dovoleno vstupovat.

Na Uluru lze vyjít pěšky, ale domorodci to neradi vidí, protože považují horu za posvátnou. Výstup je zakázaný od 10 do 16 hodin kvůli horku, teploty dosahují 38 stupňů Celsia a riziko dehydratace, případně infarktu u starších, je příliš vysoké.

Snímek byl pořízen z vrcholu Uluru. Srážky jsou tu velmi sporadické, ale dešťová voda se shromažďuje v malých jezírcích, která pak slouží jako zdroj vody ptákům a některým menším živočichům. V dále je vidět další skalní útvar, Kata Tjuta. Kata Tjuta tvoří společně s Uluru národní park. Tyto dvě mohutné skalní formace jsou od sebe vzdáleny 25 kilometrů. Kata Tjuta ční v nejvyšším bodě 546 metrů nad okolním terénem. Převyšuje tedy Uluru o 198 metrů, ale přesto není tak známá. Je to nejspíše tím, že na rozdíl od Uluru nejde o jeden obrovský monolit, ale o uskupení několika skalních útvarů.

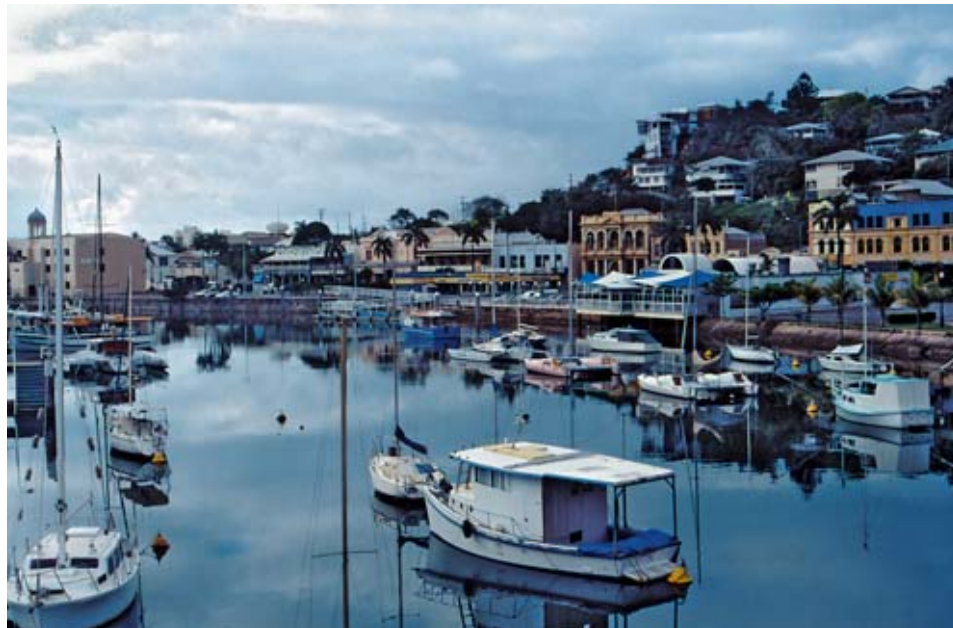

V roce 1788 byli do Austrálie importováni z Evropy králíci a to způsobilo jednu z nejznámějších ekologických katastrof. V novém prostředí neměli účinné přirozené predátory a od počátku 19. století se ve volné přírodě začali nekontrolovatelně množit (odtud možná pochází rčení „množí se jak králíci“). Každoročně způsobovali mnohamilionové škody na zemědělské úrodě, okusovali stromky, které pak hynuly a tím, jak ničili vegetaci také podporovali půdní erozi. Zoufalí farmáři se pokoušeli vysadit do přírody dovezené lišky a kočky, ale bez valného úspěchu. V letech 1901–1907 dokonce postavili proti králíkům plot (na snímku), který měl zabránit jejich pronikání z východu do pastevních oblastí v západní části Austrálie. Svoji délkou připomíná plot Velkou čínskou zeď – měří 3 253 kilometrů.

Na severovýchodním pobřeží stojí za návštěvu město Townsville s necelými dvěma sty tisíci obyvateli. Jedná se o jeden z výchozích bodů pro návštěvu Velkého bariérového útesu (Great Barrier Reef), který se táhne podél východního pobřeží Austrálie v délce 2 600 km a sestává z 2 900 samostatných korálových útesů a 900 ostrovů. Plocha Velkého bariérového útesu je 344 400 km², tedy zhruba čtyř a půl násobek rozlohy České republiky. Pokud nemůžete útes z časových nebo finančních důvodů navštívit, vyplatí se zajít alespoň do místního tropického akvária. Je to jediné místo na světě, kde se mohou pochlubit živým korálovým útesem. Ty jsou totiž nesmírně citlivé na řadu faktorů – obsah soli ve vodě, její teplotu, znečištění, množství světla, pohyb mořské vody atd. Proto ostatní akvária na světě mají jen odumřelé korály, mezi kterými se prohánějí tropické ryby a další živočichové.

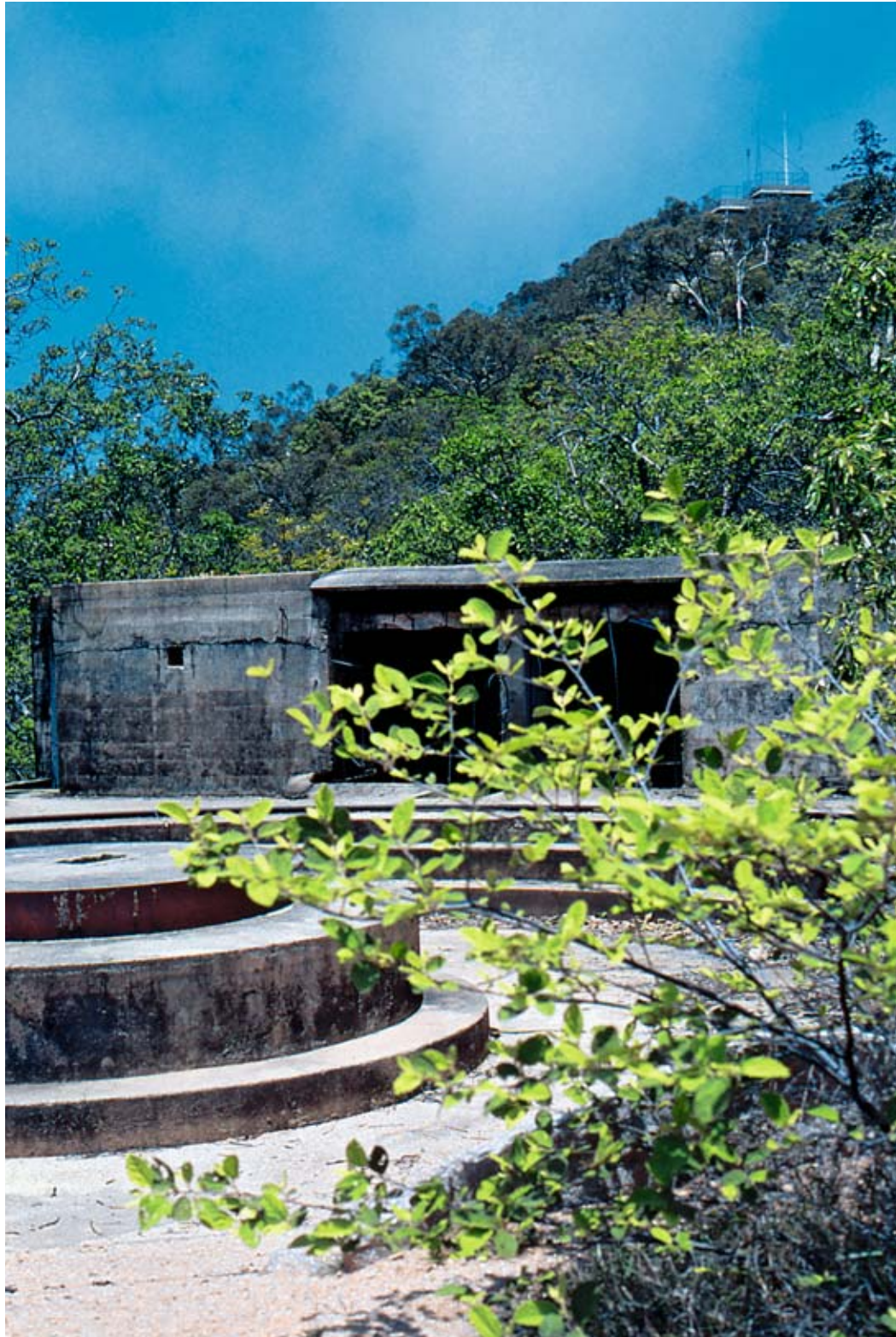
Jen osm kilometrů od pobřeží se u Townsvillu nachází Magnetický ostrov (Magnetic Island). Má rozlohu pouhých 52 km² a pro své tropické pláže je oblíbenou turistickou destinací. Jméno ostrova pochází od kapitána Jamese Cooka, kterému se „zbláznil“ kompas, když plul kolem východního pobřeží Austrálie v roce 1770. Dodnes není jasné, co toho bylo příčinou.

Magnetický ostrov byl za 2. světové války důležitým strategickým bodem, měl chránit Townsville a obecně východoaustralské pobřeží před invazí japonských vojsk. Proto jsou tu dodnes pozůstatky vojenských pevností, pozorovaten a dělostřeleckých baterií, které postupně zarůstají bujnou tropickou vegetací.

Na ostrově jsou rozsáhlé mangrovňové porosty a také zde žije známé a typické australské zvíře, Koala medvídkovitý. Přestože připomíná vzhledem malého medvěda, ve skutečnosti se však jedná o vačnatce (mláďata se vyvíjejí ve vaku matky, podobně jako např. u klokana), který obvykle váží 4–12 kg a měří zhruba tři čtvrtě metru. Vyskytuje se jen na východním pobřeží Austrálie, protože je potravním specialistou – živí se jen listím a kůrou blahovičníků (eukalyptů).

Koalové byli v minulosti téměř vyhubeni člověkem kvůli kožešině. Spí až 20 hodin denně a krmí se většinou v noci. Proto je extrémně těžké je spatřit a vyfotografovat. Nicméně zde, na ostrově, jsou řidiči varováni, aby byli obezřetní, protože projíždějí lesem, kde se koala vyskytuje.